

TALLIÁN TIBOR 80

(született: *vizeki és bélaházi báró Tallián Tibor Béla Miklós*)

(Salzburg, Ausztria, 1946. április 12.)

Széchenyi- és Erkel Ferenc-díjas zenetörténész, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja, a Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpontja Zenetudományi Intézete és a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem professor emeritusa.

I.

Tudományos tevékenysége kimagasló különösen Bartók Béla életműve, a 20. századi zene, illetve a magyar operatörténet kutatása terén. Kiváló zenetörténész, -kritikus és oktató.

1964 és 1969 között a Zeneakadémia zenetudományi szakán Bartha Dénes, Kroó György és Szabolcsi Bence tanítványa. A végzés után az akadémia könyvtárának volt munkatársa. 1971–72-ben a Bécsi Egyetemen tanult. Hazatérve az MTA Zenetudományi Intézetének lett munkatársa, 1995-től igazgatóhelyettese, 1998-tól 2011-ig igazgatója. 1973-tól óraadó tanár, 1976-tól tanársegéd, adjunktus, docens, majd 1998-tól egyetemi tanár a Zeneakadémián.

2016-ban a Magyar Tudományos Akadémia levelező, 2022-ben rendes tagjává választották, az MTA Zenetudományi Bizottságának tagja.

Publikációk

A teljes publikációs lista [itt](#) elérhető.

Díjai, elismerései

1982: Erkel Ferenc-díj

1996: Táncsics Mihály alapítvány kritikusi díja

2006: A Magyar Köztársasági Érdemrend tisztikeresztje

2016: Akadémiai Díj

2017: Széchenyi-díj

II.

TALLIÁN TIBORT 80. SZÜLETÉSNAJPA ALKALMÁBÓL KÖSZÖNTÖTTÉK

A Széchenyi- és Erkel-díjas zenetörténész, egyetemünk professor emeritusát dr. Farkas Gábor rektor és dr. Péteri Lóránt, a Zenetudományi Tanszék vezetője méltatta.

A minap a Rektori Tanácssteremben megrendezett házi ünnepségen a dr. Farkas Gábor köszöntője után dr. Péteri Lóránt beszédében felidézte: Tallián Tibor, az MTA rendes tagja 1976 óta a tanszék oktatója, 1997-től fél évtizeden át vezetője is volt, 1998-tól egyetemi tanárként, 2016 óta pedig professor emeritusként, mindeközben 1998 és 2011 között az MTA Zenetudományi Intézetének igazgatói tisztségét is betöltötte. „Az elmúlt évtizedben – oktató munkáján felül – a Tanszék tudományos vállalkozásaiban is tevékeny szerepet vállalt, többek

között az 1956 és a zenei élet című kötet egyik irányadó tanulmányának megalkotásával, a Kodály párbeszédei 1945–1967 című kiállítás rendezőjeként, illetve a Zene és tudomány: zenetudomány című interdiszciplináris konferencia társszervezőjeként” – hangsúlyozta.

A tanszékvezető kiemelte, hogy Tallián Tibor Bartók-kutatásainak maradandó értékét jellemzi nagy sikerű monográfiájának újbóli kiadása (Bartók Béla, 2016), valamint a zeneszerző utolsó éveiről szóló kötetének angol nyelvű változata, a Béla Bartók's Reception in the United States 1940–1945, amely 2017-ben jelent meg. „A 19. és 20. századi magyar zenekultúra területén végzett, valamint operatörténeti kutatásainak eredményeiből, zenei publicisztikai tapasztalataiból és mindezekben messze túlmutató széles látóköréből évtizedeken át gazdagodhatott egyetemünk oktatási kínálata” – méltatta az ünnepeltet Péteri Lóránt.

(lfze.hu., 2026. IV. 27.)

III.

TALLIÁN TIBOR TANULMÁNYAI A ZENETUDOMÁNYI DOLGOZATOK KÖTETEKBEN (VÁLOGATÁS)

ZENETUDOMÁNYI
DOLGOZATOK
1985

TALLIÁN TIBOR: BARTÓK FOGADTATÁSA AMERIKÁBAN 1940-1945
[Zenetudományi Dolgozatok 1985](#)

(7-20. oldal)

ZENETUDOMÁNYI
DOLGOZATOK
1997–1998

TALLIÁN TIBOR: MAGYAR VERSENYMŰ A 20. SZ. ELSŐ FELÉBEN

Zenetudományi Dolgozatok 1997–1998
(151-162. oldal)

ZENETUDOMÁNYI
DOLGOZATOK
2000

**TALLIÁN TIBOR: „AZ OPERÁBAN KI GYÖNYÖRKÖDIK?”
IRODALMI ADALÉKOK A MAGYAR OPERAI MŰVELŐDÉS
TÖRTÉNETÉHEZ**

Zenetudományi Dolgozatok 2000
(117-168 oldal)

TALLIÁN TIBOR: JOACHIM ÉS A MAGYAROK

Zenetudományi Dolgozatok 2008
(159-178 oldal)

IV.

TALLIÁN TIBOR MTA SZÉKFOGLALÓ ELŐADÁSA (2022.12.12.) (1:27:37)

a zenetörténettel kapcsolatban elfoglalt álláspontjainak ismert vagy feltételezhető forrásait a közel hetvenéves pálya egyes szakaszaiban és ami ezekkel nagyjából egybeesett: működésének Az előadás célja: rekonstruálni Kodály ismereteit, véleményeit, érzeit az európai zenetörténet ezeréves folyamatáról, eseményeiről, személyiségeiről, stílusairól; amennyiben lehetséges, megvilágítani különböző minőségeiben. Az előadó különbséget tesz a zenetörténet-reflexió nyilvános és magánszférája között: az előbbiben Kodály instrumentumként hasznosította a zenetörténet jelenségeit és irányait, egyrészt, hogy történeti példákkal megnyerje a közösséget az általa vallott értékeknek, másrészt, hogy a közösség megnyerése által biztosítsa az értékek ápolását és fennmaradását, ez utóbbiban saját-sajátos véleményt formált múltbéli és jelenbéli kartársairól. A zenetörténet autonóm folyamata a produkció és reprodukció együttműködésében halad, az előadás kitékint az előadó-művészet történeti kérdéseire is (historizmus). Adatokkal szolgál Kodály és a zenei historiográfia nem mindig felhőtlen viszonyáról, valamint érinti a kritika helyét a zenetörténeti diskurzusban.

0:22 | Köszöntő: S. Varga Pál, az MTA Nyelv- és Irodalomtudományok
Osztályának elnöke

2:02 | Tallián Tibor munkásságának méltatása: Somfai László zenetörténész, az
MTA rendes tagja

9:42 | Tallián Tibor előadása „Kodály és a zenetörténet” címmel

1:11:45 | A Tallián Tibor rendes tagságát elismerő oklevél átadása

A SZÉKFOGLALÓ ELŐADÁS ÖSSZEFOGLALÓJA¹

Az előadó elmondta, székfoglalójában nem kívánt a hiábavaló és elbizakodott vállalkozással kísérletezni, hogy „elhelyezze Kodályt a zenetörténetben”. Hiszen nyomatékosan megtette ezt ő maga a sokágú tevékenységek nyalábjában, bokrában vagy hálójában, melyben működött. Zeneszerzés, népzene tudomány annak minden ágával (gyűjtés, lejegyzés, dallamtipológia kidolgozása, történeti stílustanulmány, közreadás), a zenei nevelés elmélete és gyakorlata az alaptól a felsőfokig), zenei közművelés, zenei publicisztika (a rövid ideig művelt újságkritika mellett idetartozik a propagáló-polemizáló tanulmány műfaja, melynek Kodály ellenállhatatlan svádájú művelője volt), az amatőr kórusmozgalom újjászervezése, nyelvművelés.

Tallián Tibor

Fotó: mta.hu / Szigeti Tamásü

(A fotóra kattintva megnyílik a képgaléria)

Valóban, Kodály az is volt, ami nem volt – „nem volt nyelvész” az általa igen kedvelt Lőrincze Lajos szerint, s lám mégis ő lett az újabb idők leghatásosabb nyelvművelő programjának kezdeményezője és haláláig legnagyobb hatású kivitelezője. Minderről, ha nem is eleget, de sokat és sokan írtak.

Az előadás célja volt rekonstruálni Kodály ismereteit, véleményeit, érzeteit az európai zenetörténet ezeréves folyamatáról, eseményeiről, személyiségeiről, stílusairól; amennyiben lehetséges, megvilágítani a zenetörténettel kapcsolatban

¹ <https://www.abtk.hu/hirek/kodaly-es-a-zenetortenet-tallian-tibor-rendes-tag-szekfoglalo-eloadasa>

elfoglalt álláspontjainak ismert vagy feltételezhető forrásait a közel hetvenéves pálya egyes szakaszaiban és – ami ezekkel nagyjából egybeesett – működésének különböző minőségeiben.

Különbséget tett a zenetörténet-reflexió nyilvános és magánszférája között: az előbbiben Kodály instrumentumként hasznosította a zenetörténet jelenségeit és irányait, egyrészt, hogy történeti példákkal megnyerje a közösséget az általa vallott értékeknek, másrészt, hogy a közösség megnyerése által biztosítsa az értékek ápolását és fennmaradását – ez utóbbiban saját-sajátos véleményt formált múltbéli és jelenbéli kortársairól. A zenetörténet autonóm folyamata a produkció és reprodukció együttműködésében halad, az előadás kitekintett az előadó-művészet történeti kérdéseire is (historizmus). Adatokkal szolgál Kodály és a zenei historiográfia nem mindig felhőtlen viszonyáról, valamint érintette a kritika helyét a zenetörténeti diskurzusban.

Az áttekintés forrásai: köztudott, hogy Kodály Zoltán hagyatékában hatalmas kéziratos feljegyzés- és fogalmazványgyűjtemény maradt az utókorra. E korpuszból Vargyas Lajos 1989-ben és 1993-ban két kötetre való válogatást publikált, és ezzel óriási módon gyarapította az utókor ismereteit a „rejtőzködő” Kodályról, aki dolgozószobája falai közt korántsem tanúsított olyan rendkívüli önfegyelmet nézetei kifejtésében, mint publikációiban. Vargyas kiadványai távolról sem merítették ki a hatalmas kézirátállományt, s a kiadatlan anyag nagy részét teszik ki a „klasszikus” zenei tárgyú írások, elemzések, előadások; ezek rostálását és kiadását a megjelent kötetek érdemes közreadója az utókorra bízta. Az előadás Kodály és a zenetörténet kapcsolatának aspektusait a Vargyas által visszatartott iratokból válogatott idézetek közreadásával példázta és értelmezte.

Tallián Tibor elmondása szerint, ha szövegét nem is írta meg, előadása témáját már régebben kiválasztotta, tervét nagy vonalakban kidolgozta. Váratlanul érte tehát Kenesei István akadémikus *provokációja* – kihívása – két hónappal ezelőtt megtartott érdekesítő és merész székfoglalójában. Az agy belső képalkotó képessége, illetve a nyelv szerepét vizsgálta a gondolkodásban, előbbit – hogy látjuk, amit nem látunk – a görögöktől örökölt szóval fantáziának nevezvén. Emlékeztetett arra, hogy Kecskeméti Gábor szeptemberi székfoglalójának egyik motívuma ugyancsak a fantázia volt, majd fölszólította a következő előadót, hogy kapcsolódjék az előtte szólókhhoz, s a fantáziát tematizálva zárja be a Nyelv- és Irodalomtudományok Osztályába 2022 tavaszán megválasztott három rendes tag felszólamlásainak körét. Tallián Tibor nem tartja magát az elméletek emberének, így nem tett kísérletet az agy akusztikus képzetalkotó képességének bemutatására – noha ilyen képesség kétségtelenül létezik; az amusia

(botfűléség) Kodály szerint elenyésző arányban sújtja az emberiséget, talán még kisebb arányban, mint az afantázia. Azt azonban számos adalékkal tudja és néhány válogatott példával illusztrálta is, hogy Kodály személyesen előkelő helyet foglalt el a hiperfantáziások között. Végezetül az elméleti mélyfűrés elmaradásának mentségéül felhozta, hogy életművében fantáziák is helyet találnak, habár meglehetősen csekély számban. Az előadás végét az egyik bájos Kodály-fantáziát kicsendítő harangszóval jelezte.

V.

TUDÓS, TANÁR, TANÚ, AVAGY KODÁLY, A KÖZVETÍTŐ
[Az MTA bicentenáriumának küszöbén – Videón Tallián Tibor és Pintér Csilla Mária](#)
[előadása Kodály feljegyzéseiről \(19:38\)](#)
(2025. I. 27.)

2025-ben ünnepeltük a Magyar Tudományos Akadémia alapításának 200. évfordulóját. A bicentenáriumra való felkészülés jegyében tartották meg az MTA200 Elnökségi Bizottság tudományünnepi konferenciáját. Az előadásokról készített felvételeket bemutató sorozatunkból Tallián Tibor akadémikus és Pintér Csilla Mária, a Bartók Archívum tudományos munkatársa beszélt Kodály Zoltán hátrahagyott feljegyzéseiről.